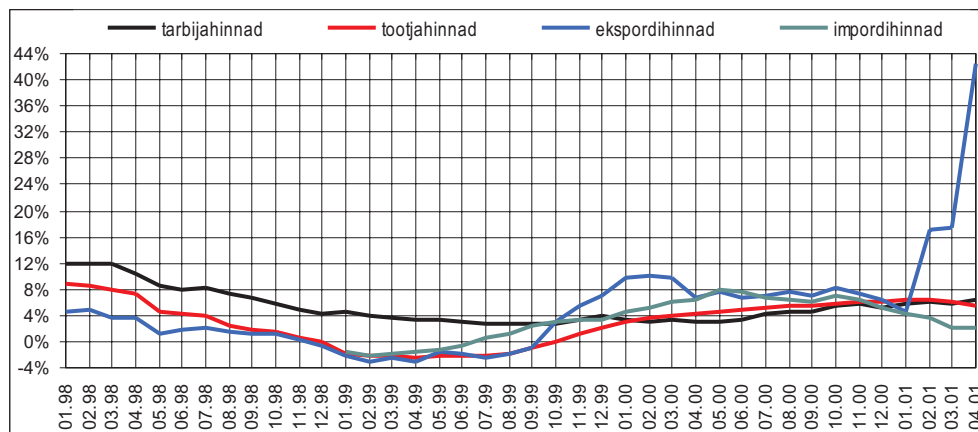

III

INFLATSIION

Hinnatõusu ajutine taaskiirenemine

Inflatsioonitempo kiirenemine 2001. aasta alguses ületas ootusi nii Eestis kui ka euroalal. Aprillis oli 12 kuu hinnakasv viimase 2,5 aasta suurim (vastavalt 6,4 ja 2,9%). Kui 2000. aasta I poolel toimis Eesti majandus suhteliselt madala inflatsioonitaseme tingimustes ja hinnatõusu tempo oli pikaajalisest trendist aeglasem, siis tänavu on olukord vastupidine (vt joonis 3.1). See väljendub ka inflatsioonimäära erinevuses: kui 2000. aasta esimese nelja kuu keskmine tarbijahinna kallinemine Eestis ületas eurotsooni vastava näitaja kõigest 0,7 protsendipunkti võrra, siis käesoleval aastal oli vahe 3,4 protsendipunkti.

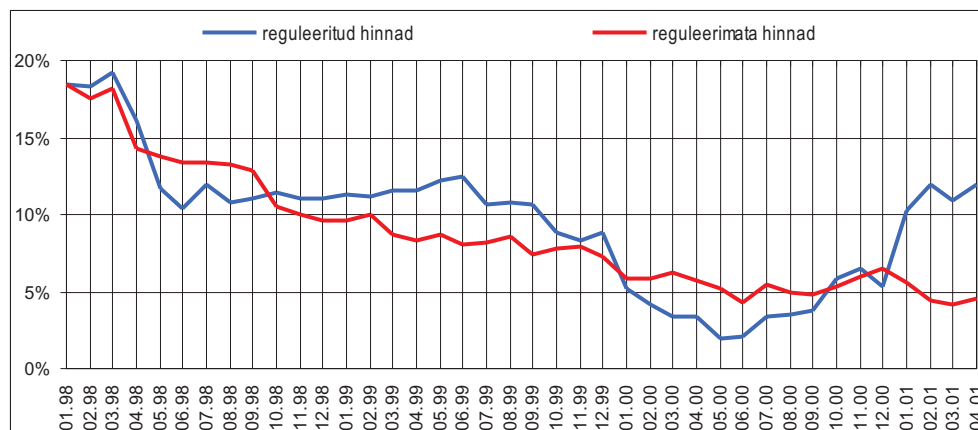

Joonis 3.1. 12 kuu hinnaindeksite muut

Teatud määral oli hinnakasvu taaskiirenemine Eestis tingitud ka tarbijahinnaindeksi arvutamise aluseks oleva ostukorvi muutmisest käesoleva aasta algul. Selle tulemusena kajastub hinnaindeksite kasvus ka tarbimiskulutuste struktuuri muutus. Kaudsed arvutused näitavad, et vana ostukorvi järgi olnuks 2001. a esimese nelja kuu tarbijahindade kasv ligikaudu 0,5 pp väiksem (vt ka taustinfo lk 30–31).

Hinnatõus suletud sektoris

Kogu 2000. a jooksul oli hinnatõus suletud sektoris eelnenud perioodidest märgatavalt väiksem, 2001. a alguses aga kiirenes inflatsioonitempo suletud sektoris taas (vt joonis 3.2). Seejuures tõusid nii administratiivselt reguleeritud kui ka reguleerimata hinnad. Hinnakasv oli seotud eelkõige suurenenud sisenõudlusega, mis võimaldas tõsta reguleeritud hindu samas tempos nagu kaks aastat varem, ning juba pikka aega kõrgel püsinud kütusehindade püsiva ülekandumisega tootmiskuludesse.

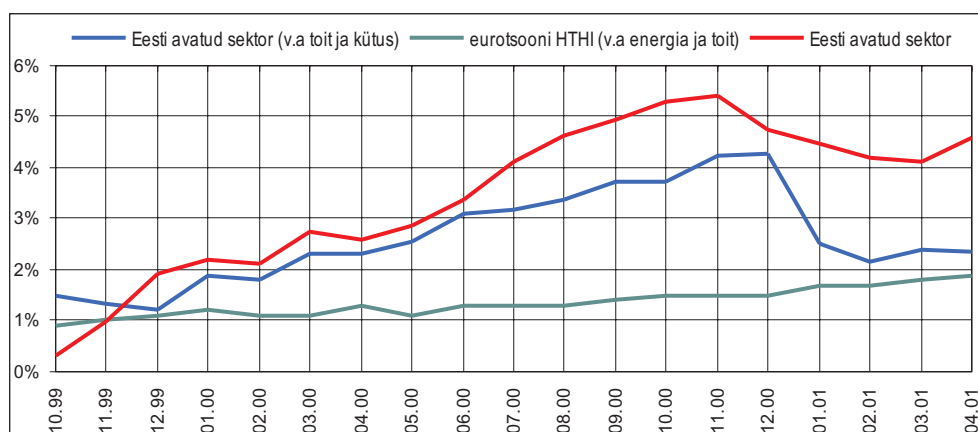

Joonis 3.2. Suletud sektori 12 kuu hinnaindeksite muut

Esimeses kvartalis kiirenes enim eluasemega seotud hindade kasv. Eelkõige avaldas mõju elektrienergia 26%line ja soojusenergia 11%line kallinemine. Kokkuvõttes tõstsid eluasemekulud tarbijahindu 2,0 pp ulatuses, st põhjustasid 31% kogu I kvartali THH kasvust. Kõrgetest kütusehindadest oli aga tingitud eelkõige ühistranspordi teenuste aastane 20%line kallinemine ning need mõjusid ka soojusenergia hinda tõstvalt käesoleva aasta alguses.

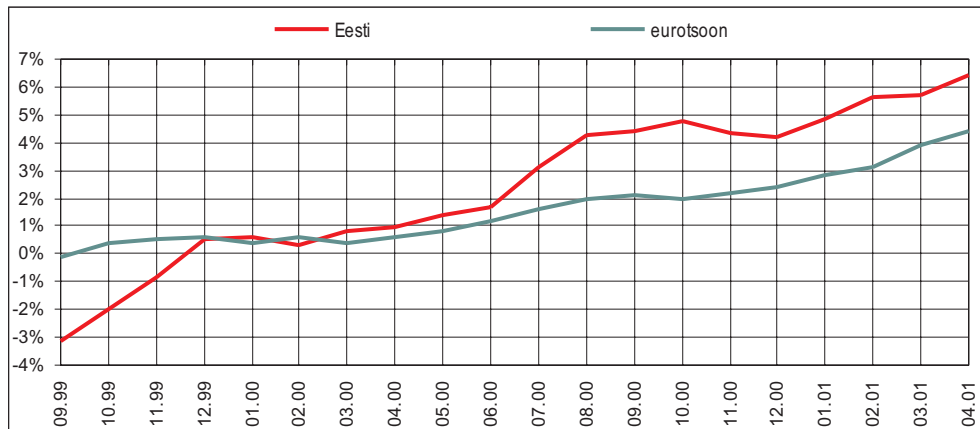
Välismaine hinnasurve

Kui I kvartali algul oli hinnatõusu aluseks eelkõige suletud sektor, siis viimastel kuudel on märgatavalt kiirenenud hinnakasv avatud sektoris (vt joonis 3.3). Alates I kvartali lõpust tugevnenud välissurve on ühelt poolt seotud toiduainete kallinemisega, teisalt aga Ameerika dollari jätkuvalt kõrge kursiga euro suhtes.

Joonis 3.3. Eesti avatud sektori 12 kuu hinnaindeksite ja eurosooni harmoneeritud tarbija-hinnaindeksi (HTHI) muut

Toiduainete kallinemisest on taas kujunenud kõige kaalukam inflatsioonitegur. See on suuresti seotud taudihirmust tingitud segadusega lihaturul, mis näiteks euroalal põhjustas toidukaupade hinnatõusu kiirenemise 2000. aasta 0,2%lt tänava aprillis 4,8%le (vt joonis 3.4). Sama tendentsi on järginud ka toiduainete hinnad Eestis. Lisaks kiirendavad Eestis hinnakasvu

Joonis 3.4. Toidukaupade (kaubagrupi toit, alkohol, tubakas) kallinemine Eesti ja eurotsoonis (12 kuu indeksi muut)

ka suurenenud ekspordivõimalused ning juba tekkinud pakkumispoolsed piirangud välis- ja sisenõudluse rahuldamisel. Kõige selle tulemusena tõusid toidukaupade hinnad aastaga 7,9 pp võrra. Viimase 12 kuu jooksul on toidukaupade kallinemine tinginud 2,5protsendipunktilise tarbijahindade kasvu, st põhjustanud ligi 40% kogu hinnatõusust, kusjuures see mõjuulatus on üha suurenenud. Toiduainete hinnatõusu järsku pidurdumist ei ole oodata ka lähiperspektiivis, pigem võib toidukaup seoses Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika järkjärgulise omaksvõtmisega (ELi ekspordisubsiidiumide vähenemine, Eesti ekspordikvootide suurenemine jmt) kallineda ka lähiperspektiivis keskmisest enam.

Teiseks välistegurite survekanaliks on juba eespool mainitud **nafta hinna mõju suurenemine**. Pärast seda, kui nafta hind oli 1999. a veebruaris langenud viimase veerandsaja aasta madalaimale tasemele, on see kahe järgmise aastaga tõusnud väga kiiresti. Järsku hinnamuutu, mis leidis aset ajavahemikul 1999. a I kvartalilt (mil barrel naftat maksis 10,3 eurot) kuni 2000. a IV kvartalini (mil barrel maksis juba 34,5 eurot), võib nimetada neljandaks hinnašokiks viimase kolmekümne aasta jooksul. Eurodes väljendatud toornafta hind on seejuures kolmekordistunud. Selle šoki mõju maailma majandusele, inflatsioonile ja rahapoliitikale võib kahjuks hinnata ainult kaudselt¹.

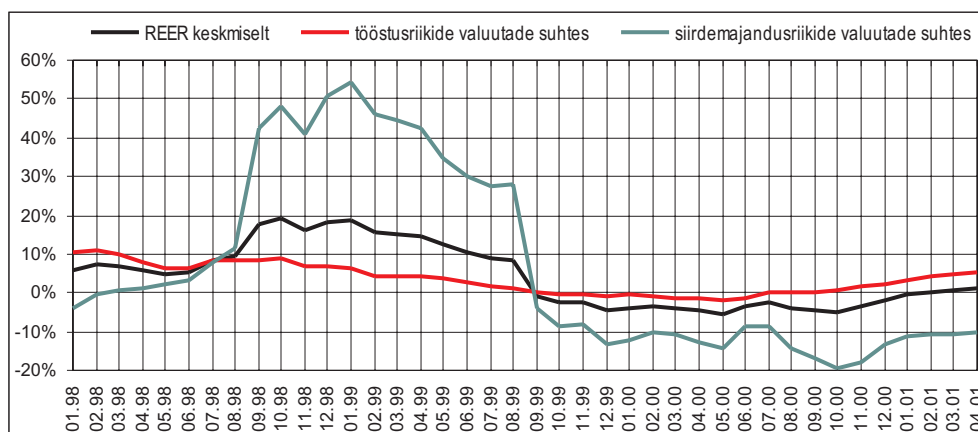
Toornafta hinna kasvu tõttu olid autokütuse hinnad Eestis 2001. a aprillis kahe kolmandiku võrra kõrgemad kui 1999. a alguses. Kuigi edaspidi pole hinnatõus tõenäoliselt enam nii ulatuslik ning käesoleva aasta algul toimus isegi väike korrigeerimine allapoole, **võib nafta hinna jätkuvalt kõrge tase ka edaspidi põhjustada Eestis teatud hindade kasvu nii avatud kui ka suletud sektoris**.

Välissurve jätkumine viitab sellele, et inflatsioonitempo eelseisev alanemine kujuneb varem eeldatust aeglasemaks. Nii eurotsoonis kui ka Eestis on inflatsioonitempo kiirenemise peamiseks põhjuseks loomaliha seotud probleemidest tingitud toiduhindade tõus ning toornafta hinna kolmekordistumise järelmõju, millele Eestis lisandus suurenenud sisenõudlusel põhinev aasta algul suletud sektoris toimunud hinnakasv.

¹ Makroökonoomiliselt rahutat aega ning nafta hinna muutuste mõju majandusaktiivsusele ja naftašokile järgnenud inflatsioonile on korduvalt uuritud. On leitud selge negatiivne seos nafta hinna ja majandusaktiivsuse peamiste indikaatorite vahel, samuti ka oluline korrelatsioon nafta hinna ja inflatsioonimäära vahel. Seejuures on nafta hinna muutuste ning majandusaktiivsuse näitajate vahel selge asümmeetria: nafta hinnašokid 1970. aastatel kahandasid oluliselt majandusaktiivsust, samal ajal kui järgnenud nafta hinna languse mõju toodangu kasvule oli hoopis tagasihoidlikum. Seega on nafta hinna tõusul majanduselu aktiivsusele palju suurem mõju kui hinna langusel. Naftašoki tekitatud kiire inflatsioonitempo alandamisele suunatud rahapoliitika on ise seejuures olnud samuti üheks põhjuseks, miks naftašokkidele on järgnenud majanduskasvu aeglustumine (Vt ka *The Macroeconomic Effects of Higher Oil Prices. IMF Working Papers. WPI/01/14, January 1, 2001*; <http://www.imf.org>).

REER ja konkurentsivõime

Vaatamata Eestis toimunud inflatsioonitempo kiirenemisele tarbijahindade baasil arvatud krooni reaalne efektiivne vahetuskurss käesoleva aasta I kvartalis ei muutunud. Arenenud tööstusriikide valuutade suhtes tõusis krooni reaalkurss siiski 4%, seda kompenseeris aga kursi 10,9%line langus siirdemajandusriikide valuutade suhtes (vt joonis 3.5). Vene rubla suhtes langes krooni kurss sealjuures 18,8%. Venemaa hinnad tõusid 2001. a alguses Eesti omadega võrreldes ennaktempos. See muudab 1998. a rublakriisi järel tekkinud hinnatasemete erinevuse minimaalseks.

Joonis 3.5. Krooni efektiivse reaalkursi (REER) muut

Eesti kroonides väljendatud Läti ja Leedu hinnatase on jätkuvalt Eesti omast kõrgem. See annab meile teatud konkurentsieelise. Esimeses kvartalis oli krooni reaalkurss Läti lati suhtes 2,6% kõrgem kui aasta varem, Leedu liti suhtes aga 0,2% madalam. See ei muutnud aga eriti üldmainitud konkurentsieelist.